

Türkiye Sivil Toplumunda Eğitim Yoluyla Genç Kimliğinin Güçlendirilmesi Toplum Gönüllüleri Vakfı Örneği

Hamit Levent Evcı¹

Özet

Eğitimin yanlı ve herkes için eşit olmayan kurgusu, dünyadaki eşitsizlikleri derinleştirirken, daha iyi bir dünya talebi için bu eğitim yaklaşımını eleştirmek ve yarattığı eşitsizliklerle mücadele etmek için yine eğitimi bir araç olarak kullanmak mümkündür. Eğitimin güçlendirme işlevi, bireylerin ve sınıfların/toplulukların önce kendi içlerinde güçlenmesi, sonrasında ilişki halkalarıyla bu güçlenmeyi yaygınlaştırarak, diğer birey/sınıf/toplulukların katılımlarını artması ve nihai olarak özgürleşmeleri için önemli bir dayanaktır.

Dünyada ve Türkiye’de eğitim ve güç ilişkisinin, hegemonya temelinde tartışılmasına fırsat sağlayabilecek birçok örnek vardır. Bu örneklerden yola çıkarak, eğitimin ve işlevinin tartışılması önemli olacaktır. Çünkü bu işlev, toplumsal yapılanmayı doğrudan etkilemektedir.

Bu çalışmada eğitim, güçlendirme ve özgürleştirme işlevi; önce dünyadan ve Türkiye’den örnekler ele alınacak, ardından ezilen bir kimlik olan “genç” kimliğinin güçlendirilmesi ve bir örnek olarak Toplum Gönüllüleri Vakfı’nın akran eğitimi yoluyla güçlendirme modeli incelenecektir.

Giriş Niyetine: Eğitimi Eleştirmek, Öğrenmeyi Özgürleştirmek!

Eleştirel eğitim hem eğitime hem öğrenmeye hem de kurduğu patronaj ilişkilerine odaklanır. Eğitimin işlevini, hedef kitlenin ihtiyaçlarını ve bu ihtiyaçların karşılanması sürecinde eğitim yaklaşımını birlikte tartışmak önemlidir. Eğitim ve öğrenme ile ilgili herhangi bir çalışmaya odaklanmak, bu iki kavram üzerine düşünmek ve bu iki kavram üzerine çalışmak birden çok disiplinin bilgisine anlamlı derecede sahip olma ve bütün bu bilgilerle bu kavramları yeniden ve başka bir yönüyle tartışma ihtiyacı doğurmaktadır. Bu iki kavramdan etkilenen her bir ihtiyaç, eğitim ve öğrenme konularını farklı bir açıdan besleyen ve şeklini değiştiren bir ivme kazandırıyor. Örneğin; askeri eğitim, lisans eğitimi, dil eğitimi; yaşamda kalmayı öğrenmek, sevmeyi öğrenmek, öğrenmeyi öğrenmek. Eğitim ve öğrenme ile ilgili yan yana gelen her kavramı hem kendi içerisinde hem de eğitim ve öğrenme kavramlarıyla tartışmanın kapsamı oldukça geniş bir alan sunuyor. Bu bağlamda, eğitim ve öğrenme ile yan yana gelen kavramları, konuları hangi gereksinimle ele aldığımızı, onları politik duruşumuzla nasıl yorumladığımızı, onlar etrafında tartışma çerçevemizi nasıl oluşturduğumuza dair fazlaca ipucu da vermektedir.

¹ Bu çalışma, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyoloji Yüksek Lisans Programının 2018-2019 Akademik Yılında Prof. Dr. Firdevs Gümüsoğlu’nun sorumlusu olduğu Eleştirel Eğitim dersi kapsamında Hamit Levent Evcı tarafından hazırlanmıştır. Yazar, uzun yıllar sivil toplum alanında dezavantajlı gruplarla çalışmalar gerçekleştirmiş, kişilerin ve grupların güçlenmesi için öğrenme ortamları kurgulamıştır. Aynı zamanda gençlerle birlikte bu süreçlerin içinde yer alması ile birlikte, bu çalışmaların içinde yer alan gençlerin bu çalışmalarda kazandıkları deneyimlerle “genç kimliklerinin” nasıl güçlendiğini de gözlemlemiştir. Bu çalışmada, bir güçlenme alanı ve aracı olarak gençlerin güçlendirilmesini, uzun yıllar içerisinde yer aldığı Toplum Gönüllüleri Vakfı örneği ile tartışmayı hedeflemiştir.

Eđitim neden vardır? Neden ihtiyaç duyulmaktadır? Bu ihtiyaçların sahipleri, bu ihtiyaçları karřılayanlar ve bu ihtiyaçların var olmasından etkilenen taraflar kimlerdir? Tarafların eđitimi bir araç olarak kurgulama ve kullanma řekilleri nasıldır, nedenleri ve sonuçları nelerdir? Eđitimin iřlevi üzerine dūřunmek, aynı zamanda hayat ve gūnūmūz dūnya dūzeni üzerine dūřunmeyi de gerektirmektedir. Çalıřma içerisinde yukarıdaki sorular ve ađıřtırdığı birçok soru etrafında tartıřma geniřletilecektir.

Gūnūmūz dūnya dūzeni, tarihin birçok evresinde olduđu gibi birtakım gū iliřkileri ile őrūntūlenmiřtir. Bu iliřkiler, iktidarlar tarafından yaratılan idealler için kaynakları elde etmeyi ve iktidarın sūrdūrūlebilirliđine yūnelik yeni kaynaklar yetiřtirmeyi de beslemektedir. İnsan kaynađı, ihtiyaç duyulan en ۆnemli kaynaklardan birini oluřturmaktadır. İnsanların, ideolojiye uygun olarak yetiřtirilmelerinin de en ۆnemli araçlarından birinin eđitim olduđu bilinmektedir.

Geçmiřten bugūne eđitimin temellerine baktığımızda, ocuk yetiřtirmenin -yani ocuk eđitiminin- de “devlet gūrevine uygun insan yetiřtirmek” odađında olduđunu gūrūrūz. Aristoteles, ocukların eđitimlerinin “iyi devlet adamı” odađında tartıřıldıđı, çocukların kūk yařlardan itibaren devletin yūnetiminde yer alacak devlet insanı olmaları odađında olduđunu sōylemek mūmkündür.² Antik ađda eđitim, bireyin çok yūnlū geliřimi ile ilgilidir. ūnkū yine aynı dōnemde “mūkemmele ulařma” yaklařımı, bireyin çok yūnlū geliřimi ile mūmkūn olabilecektir. ۆrneđin, Platon’a gōre; tūm olarak insan eđitimi, řu çeřitli kademeler içerisinde oluřur: Karakter eđitimi, Beden eđitimi, estetik eđitim, mesleki eđitim ve felsefi eđitim.³ Zihin, beden ve ruh eđitilmeli ve gūlendirilmelidir; ūnkū en temelinde en iyi devlet insanının en “iyi” en “gūlū” olması řarttır. Bunun temel sebeplerinden biri yine bu devlet insanının toplumun koruyucusu olan devleti temsil edecek olmasıdır. Ancak egemen tarihe baktığımızda “devlet insanı” olarak bahsettiğimiz profil genellikle erkektir, çok ve gūlū olan topluluđa mensuptur, sađlamdır ve iliřki sahibidir. Bu profil, Freire’nin deyimiyle ezenlerin yani *insandıřılařmanın* temsilcisidir.⁴ Dolayısıyla ۆzgūr deđildir, ۆzgūrlūđünün peřinde olanların da karřısındaki temel engellerden biridir. Bu noktada en iyi, en gūlū ve en bilgili olmanın ۆzgūr olup-olmadığına dair temel bir tartıřma yūrūtmek ۆnemlidir.

Eđitim, bireylerin ve toplumların temel gereksinimlerinden biri olarak ۆnemli bir araçtır. İster ideolojik aygıt ister ideoloji karřıtı mūcadele alanı olarak olsun, eđitim ۆnemli bir dōnūřūm/gūlenme ve aydınlanma aracıdır. Bilgi gūcūn temel kaynaklarından biridir, ne yōnde iřlendiđi o yōnūn etiđinden ve amacından bađımsızdır. Ama gū, bir hegemonya iliřkisinin tarafıysa bir o kadar da bađımlıdır. Eđitim ve ۆđretim kavramları sonrasında, eđitimin iřlevlerini tartıřırken çift yūnlū iliřki ve iřaret ettiđi araçsallařtırma/ۆzgūrleřtirme daha fazla tartıřılacaktır.

1. Eğitim ve ۆđrenme Nedir?

Eđitimin ne demek olduğu ile ilgili olarak birçok farkı bakış açısından ve tanımlamadan faydalanmak ۆnemlidir. Yanı sıra, var olan tanımın kaynağının politik duruşu ve yaklaşımıyla da birlikte yorumlanması da bir būtūn olarak eğitim tanımı yapmak açısından ۆnemli olacaktır.

² Aristoteles, Politika, syf: 30

³ Demirgen, Emel, Eski Yunanda Mūzik Eđitimi,

http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt9/sayi47_pdf/5egitim/demirgen_emel.pdf (Erişim Tarihi: 07.07.2019)

⁴ Freire, Paulo, Ezilenlerin Pedagojisi, syf: 26

Örneğin, Türk Dil Kurumu sözlüğünde “eğitim” tanımı olarak “Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye” ifadeleri yer almaktadır. Türkiye’de eğitimin amaç ve hedeflerine baktığımızda bu tanımla çok bağlantılı bir tarihle karşılaşırız. Eğitim, “milli” ön sıfatıyla, ideolojinin inşasının kurgulandığı en temel kurumlardan biri olarak karşımıza çıkar. Cumhuriyetin ilk yıllarında, cumhuriyetin güçlü ve modern çocuğu projesi olan “Gürbüz Türk Çocukları” da benzer bir yaklaşımın örneğidir. Halen eğitim, ülkede özellikle çocuklar ve gençlerin toplumsal uyumu için yani “iyi vatandaş” olmak için bir “terbiye” aracıdır.

Dili de içine alan kültür, kelime anlamlarının oluşmasında önemli bir role sahiptir. Tanımlar genellikle temel özellikleri veya toplumsal yapıdaki işlevi ile harmanlanarak ortaya çıkar. Mesela İngilizcede eğitim, iki farklı eğitim türüne karşılık gelen “education” ve “training” kelimeleri kullanılmaktadır. Anlamlarına bakıldığında ise Cambridge Sözlükte “bir okulda veya kolejde öğretme ve öğrenme süreci veya bundan edindiğiniz bilgiler” education kelimesinin karşılığı olarak yer almaktadır. Training ise, Oxford Sözlükte “komut veya uygulama yoluyla performans veya davranışı arzulanan standarda ulaştırmak.” olarak tanımlanıyor. İngilizcede herhangi bir sosyal grubu işaret etmeyen, karşılıklı bir öğrenme sürecine işaret eden ve kişilerin tamamını özne olarak tanımlayan bir dil kullanımının öne çıktığını söylemek mümkündür. Birçok farklı dilde eğitim, dilin beslendiği kültürün ortaya konulduğu performans sahnesi işlevini yerine getirmektedir.

Eğitim bilimcilerin ise eğitim ile ilgili tanımlarına baktığımızda birbiriyle ortaklaşan ve farklı noktalarını işaret eden tanımlarla karşılaşırız. Çünkü her eğitimci taraflıdır. Politik olarak angaje olduğu, değersel veya etik olarak katkı sağladığı fikir çerçevesinde bir eğitim tanımı yapar. Ancak bu taraflılığı çok iyi analiz etmek, ortaya konulan eğitim yaklaşımı eleştirisinin temelini oluşturmaktadır.

Brezilya’da alternatif eğitim örneklerinden birini hayata geçiren, eğitim alanındaki deneyimlerinden yola çıkarak birçok eleştiri geliştiren ve eğitimi güçlenme aracı olarak özne-özne ilişkisini öne çıkaran Freire’nin görüşleri, bu çalışmanın altını özellikle çizdiği yaklaşımın daha net anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Freire, egemenlerin taraflılığı ile kendi tanımladığı eğitimcinin taraflılığı arasında bir fark olduğunu dile getirir. Bu taraflılığın, ezilenlerin eğitimcisinin egemenlerin eğitimcileri gibi basit bir yer değiştirmeden öte, sömürü ilişkilerine karşı ve çıkarları tahakküm ve adaletsizlik için kullanmayan olarak da tanımlar.⁵

2. Eğitim ve İşlevi Üzerine

2.1 Bir Yaratma Aracı olarak Eğitim

Güç sahipleri, hedeflerini gerçekleştirmek ve güçlerini artırmak için bir kurgu yaratmak zorundadır. Bu kurgu, içinde yer alan bütün aktörleri de uyumlamadan sorumludur. Uyumlama süreci, birçok kaynaktan beslenerek gerçekleşmekte ve aktörlerini de kendisiyle aynı tutku ve bağlılıkla donatarak, uyumlama sürecinin koruyucuları yapmaktadır. Bu nedenle, yaratılan kurguda “irade” güçlü olan tarafta olmalı ve bu iradenin sahiplenmesi için birçok önlem alınmalıdır. Bir gruba has bir güçlenme, yetiştirilme, terbiye edilme gibi yaklaşımların ortaya

⁵ Baykal, Samet Nevzat, Yetişkin Eğitiminde Radikal Bir Deneyim: Seçilmiş Örnekler Üzerinden Latin Amerika’da Halkın Eğitimi, syf: 12.

çıkma sebeplerinden biri de budur. Çünkü yaratılan kurgu, istenilen bilgi, beceri ve yaklaşımı ortaklaştırarak ve kurgunun sürdürülebilirliğine de katkı sağlayacaktır.

Uygarlıklar, kendilerine has eğitim sistemleri ortaya koymuşlardır. Her yaşam alanında temel ihtiyaçların karşılanması için gerekli çözüm, o konuda kendini geliştiren, yetenekli ve ilgili alanla bağlantılı tutumlar geliştirebilecek kişilerin varlığıyla mümkün olmaktadır. Bu nedenle, egemen olanlar, bu rolleri sahiplenecek bireyleri “yaratmaya” çalışırlar. Yaratılmış roller için, insanlar performans için davet edilirler; bu performans bazen iyi bir asker olmakken, bazen iyi bir tamirci olmaktır. Farklı örneklerle açıklanabilecek bu “iyi” çerçevesi gibi birçok başka çerçeve de vardır ve bu çerçeveler yine kurguyu yaratanlar tarafından belirlenmiştir.

Kurgulanmış ve ortak bir irade geliştirilmesi temel hedef olan yapılarda, birtakım zorunluluklar belirlenir. Örneğin, Türkiye Milli Eğitim sisteminde bazı zorunlu kurgular vardır. Türk Dili dersleri ile, dilin gücünü artırmak; Atatürkçülük ve İnkılap Tarihi dersi ile lider bağı kurmak ve bağımsızlık/özgürlük mücadelesinin önemi ile ilgili bir kapasite inşa etmek amaçlanır. Bununla birlikte, zamanla başka zorunluluklar da yine “kurgu için gerekli olan kişiyi yaratmak” odağında gelişebilmektedir. Bunun bir başka örneği, farklı dillerin öğrenilmesinde de karşımıza çıkar. Örneğin, günümüzde oldukça önemli olan İngilizce, okullardaki zorunlu dersler aracılığıyla, batı ile ilişkiyi/iletişimi güçlendirme, “muhasır medeniyetler seviyesine çıkma” ve dünya insanı olmaya katkı sağlama işlevi bakımından ön planda tutulmaktadır.

Eğitim ve öğretim işini üstlenen kurumların amaçları vardır. Eğitimi ve öğrenmeyi bu amaçlar doğrultusunda kurgularlar. Bu noktadan baktığımızda, bütün öğrenme süreçleri manipülasyon ile başlar. Ancak zaten eğitiminin temel eleştirisi tam da “Bu manipülasyon nereye evirilecek?” sorusuna verilecek cevaplardadır. Manipülasyon sonrası, kişilerin özne oldukları ve karar alma süreçlerine katıldıkları bir kurgu ile manipülasyonun devam ettiği ve bu kişilerin “katılımını sağlıyormuş gibi görünen” ama aslında gerçek anlamda katılım olmayan kurgu karşı karşıyadır; ancak aralarındaki geçiş, çaba⁶ ile mümkün olabilecektir.

2.2 Bir Güçlenme Aracı Olarak Eğitim

“Eğitim ne içindir?” sorusu etrafında biraz daha dolaşmak önemli olacaktır. Bu bağlamda eğitim tanımlarına bakabiliriz. Eğitimin işlevine dair karşımıza çıkan temel kavramlardan birisi “güçlenme”dir. Bireylerin ve toplumların güçlenmesi, temel hak ve özgürlüklerine erişerek eşit, adil ve onurlu bir yaşam sürmeleri ile doğrudan ilişkilidir. Bununla birlikte, güçlenen kişilerin/grupların güç sahibi olarak iktidarı ele geçirme⁷ niyetleri ve sonrasında nasıl bir davranış şekli belirleyecekleri de yine aynı şekilde tartışmanın öteki yanlarından birisini oluşturmaktadır. Bu noktada tam da eğitim tartışmasını ezen-ezilen ilişkisine taşıyan Freire’nin zeminine yakın bir bağlam kurulmaktadır. Zeynep Alica⁸, eleştirel eğitim alanında birçok teorisyenin dile getirdiği eğitim⁹ ile güçlenme ilişkisine dair şu notu aktarmaktadır:

“Okuma yazma ve güçlendirme ilişkisi özellikle eleştirel eğitim yazınında sıklıkla ele alınmıştır (bkz: Freire, 2006; Freire ve Macedo, 1998; Shor, 1992; Giroux, 1998; Sayılan, 2006; Darder, 2013). Zira birçok eleştirel teorisyenin belirttiği gibi okuryazar olmak sadece okuma yazmayı öğrenmekten daha fazlasını gerektirir, kişi okuma

⁶ Çaba, kişilerin ve grupların güçlenme ve özgürlük mücadelesini işaret etmektedir.

⁷ “İktidarı ele geçirme”, tam anlamıyla iktidar sahibi olmayı değil, karar alıcı olma düzeyini ifade etmektedir.

⁸ Alica, Zeynep, Kadınların Güçlendirilmesinde Okuma Yazma Eğitiminin Kadınların Deneyimlerine Dayalı Olarak İncelenmesi, Ankara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2015

⁹ yazar okuma-yazma olarak ele almaktadır.

yazmayı kullanarak kendi statüsünü, toplumsal cinsiyetini, eğitim geçmişini ve ırksal arka planını nasıl eleştirel değerlendirebileceğini de öğrenir (Freire, 1993; Freire ve Macedo, 1998; Giroux ve McLaren, 1992; Shor, 1992; Street, 1995).”

Bu teorisyenler arasında sayılabilecek bir başka teorisyen Williams'tır. Williams, gücü dört farklı şekilde tanımlamaktadır. Bu çalışma bağlamında ortaya koyduğu güç eksenleri, temel tartışmayı güçlendirmesi bakımından önemlidir. Williams, bu dört güç eksenini şöyle tanımlar:

- 1- Bir şeyin üzerinde gücü olma (power over)
- 2- Bir şeyi yapmaya gücü olma (power to).
- 3- Birlikte gücü olma (power with)
- 4- İçten gelen güç, (power within)¹⁰

Bir şeyin üzerinde gücü olma, kontrol ve egemen olan gücü tanımlar. Bir yandan gücün bu tanımı, normatif hale gelen ve kabul gören bir güçtür ve olumsuz sonuçları da normalleştirilir. Ezilenlerin direnç göstermesi daha zordur, çünkü karşısındaki güç daha kalıplaşmış ve kökleşmiştir. Ancak yine de direnç mümkündür.

Bir şeyi yapmaya gücü olma ise, tanımlanmayan ama daima güçlü olma güveni veren bir güç eksenidir. Bu güç başlatıcı, dönüştürücü ve yön vericidir; aynı zamanda bunu istediği zaman yapabilir ve istediğinde sonlandırabilir. Hem ezenlerin hem ezilenlerin bir aracı olabilecekse de ezenlerin daha kolay erişebildikleri bir güç eksenidir.

Birlikte gücü olma ise, bir kolektivizme işaret eder. Birliktelik, gücü büyütecek ve bütün paydaşların ortak amaçlarına ulaşmalarına katkı sağlayacaktır. Bu güç, örgütlü güç olarak da tanımlanabilir ve örgüt psikolojisinden doğrudan etkilenir.

İçten gelen güç, kişinin kendisiyle olan imtihanıdır. Özgüveni, kapasitesi ve öz benliği ile kendi kendinin kurdu olup-olmama¹¹ sürecidir. Bunu yaparken de etrafındaki diğer insanlarla sosyal sermayesini oluşturabilmek için nasıl alışverişler içinde olduğu ve neler öğrendiğine/birlikte yaşamayı nasıl öğrendiğine işaret eder.

Williams'tan hareketle gücün eksenlerine baktığımızda, eğitim öncelikle içten gelen gücü harekete geçirecek önemli bir araç olabilir. Bunu yapma sebeplerinden biri de tek başına erişilemeyen özgürleşme mücadelesinin topluluk olarak -sınıfsal, örgütsel, grupsal, kimlikli vb. olarak da tartışılabilir- erişilmesinin daha kolay olacak olmasıdır. Bunun karşısında ise, bir şeyin üzerinde gücü olan ve/veya bir şeyi yapmaya gücü olan egemenlerle karşı karşıya gelebilmektedir. Eğitimin, güç ile ilişkisi ve dönüştürücü/özgürleştirici ve köleleştirici etkisi tartışması da tam da bu ekseninde gidip gelmektedir. Çünkü eğitim, güç sahipleri ve güç sahibi olmayanların oyun sahasıdır.

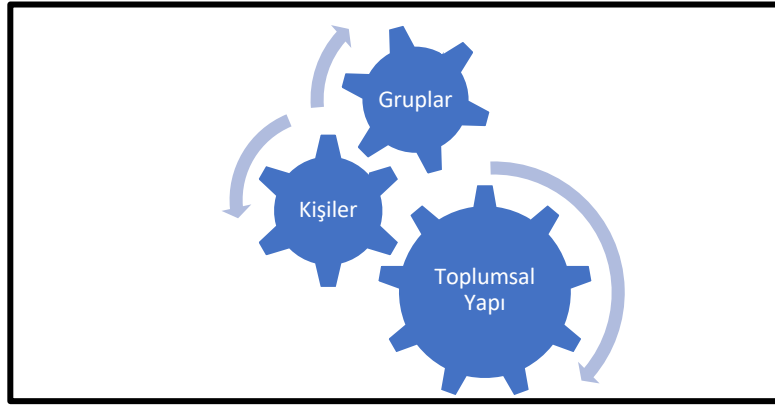
2.2.1. Eğitimin Güçlendirme İşlevi: Özel Alan – Politik Alan Tartışması

Birlikte iyi yaşamı, her bir kişinin (her bir canlının) adil, eşit ve onurlu bir yaşam kurmasıyla mümkün kılma fikri, bir umut ve mücadele kaynağı olarak, birçok hareketi beslemektedir. Bu

¹⁰ Williams, 1994; alıntılan Oxaal ve Baden, 1997: 1; Oxaal, Z. ve Baden, S. *Gender and empowerment: definitions, approaches and implications for policy*. Brighton: Institute of Development Studies University of Sussex, 1997.

¹¹ Oruç Aruoba'nın De ki işte kitabındaki "insan insanın değil, insan kendinin kurdudur." önermesine referansla kullanılmaktadır.

mücadele temel ihtiyaçlardan birisi, güç sahipleriyle anlaşmaya varmak/etki etmektir. Çünkü güç sahipleri (karar alıcılar), toplumsal yapının şekillenmesinde başroldeyler. Mücadele bir yandan doğrudan olarak, olabildiğince yakın zamanda karar alıcıları etkilemekten, bir yandan da değişim/dönüşümü uzun vadede var etmekle var olabilmektedir. Kaynaklar, bu mücadelede önemli bir araçtır. Kaynakların dağılım süreçleriyle ve şekliyle doğrudan şekillenen birlikte iyi yaşam mücadelesi, toplumsal sınıflar ve kişiler arasında da etkileşimin temel gerekçelerindedir. Kaynaklar, kişilerin/grupların ihtiyacı olan maddi ve manevi her şey olarak düşünülebilir. İhtiyaçların karşılanması, kişilerin/grupların da güçlenmesi ile doğrudan ilişkilidir.

Çerçeve Çalışma-1: Bireysel Güçlenme-Grup Güçlenmesi-Toplumsal Güçlenme

Kişiler, çoğunlukla kendilerini bir gruba yakın hissederler. Toplumsal habitus (yatkinlik) ile açıklanabilecek bu gruplaşma hali, toplumsal hareketlerin ve mücadelelerin de iç dinamiklerini anlamak açısından kıymetlidir. Bununla birlikte bu yakınlık, var olan mevcut kurumları da ayakta tutmak için bir araçtır.

Örgüt Psikolojisi, bir bilim dalı olarak da insanların bir arada ve ortak bir amaç doğrultusunda neden bir arada var olmaya çalıştıklarına dair birçok bilgi üreten bir alandır. Bireyler birçok farklı kimlik taşımaktadır. Toplumsal mücadelede, kişisel hak ve özgürlüklerini korumak için benzer ihtiyaçları olan insanlar örgütlenirler. Bir kişi, birden çok mücadele alanında var olabilir. Bu da kişilerin birçok alandaki mücadeleye katkı sağlaması, örgütlü yapıların birbirlerinin mücadelesine katkı sağlaması ve yaşama kurallarının belirlenmesi sürecine doğrudan katılım sürecini tanımlamaktadır. Örneğin, Feminist Pedagoji 3 temel kavramı ön plana çıkarmaktadır: Güçlenme, Topluluk ve Liderlik.¹² Güçlenme, Topluluk ve Liderlik kavramlarını birlikte okumak, kişilerin bireysel olarak güçlenmesi yoluyla içinde yer aldıkları toplulukların da güçlenmesine işaret etmektedir. Böylelikle hem kişiler kendi grupları içerisinde liderlik yapabilecek hem de içinde yer aldıkları gruplar diğer topluluk mücadelelerine öncülük edebileceklerdir.

Sadan, bireysel güçlenmenin toplumu yapılanmasının temelini oluşturduğunu belirtmektedir ve bu siyasi bir kavram olarak ele almaktadır.¹³ Bu fikri, özellikle Lenferman, Niebrugge-Brentley, Morgen ve Bookan, Ackelsberg gibi feminist kuram düşünürlerine referans vererek güçlendirmekte ve özellikle özel alan-politik alan tartışmasını işaret etmektedir. Bir kadının güçlenmesinin sadece kendisi ile ilgili değil, toplumun yapılanmasında kadının konumuyla

¹² Shrewsbury, Carolyn, What is Feminist Pedagogy?, Women's Studies Quarterly, syf: 166-173

¹³ Sadan, Empowerment: Definitions and Meanings. *Empowerment and Community Planning, Chapter II.*

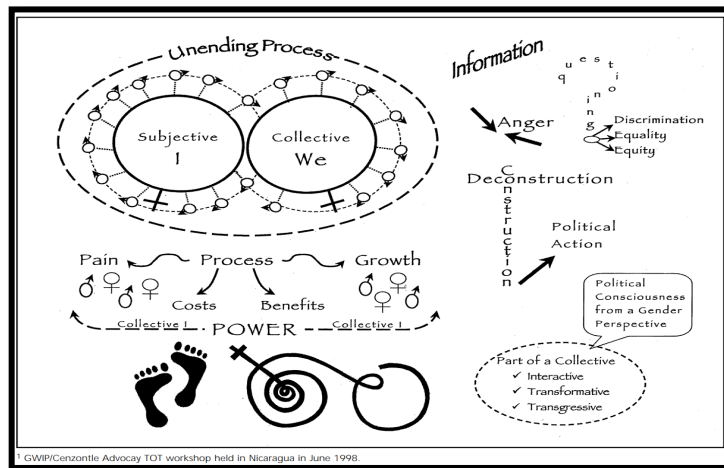
doğrudan ilişkisini işaret etmektedir¹⁴. Toplumsal sınıfların tamamı için güçlenme, hatta toplumsal olarak egemen sınıfta olmayan her bir kişinin güçlenmesi politiktir. Sadan yine aynı eserinde kişinin güçlenmesi ve toplumsal mücadeleyi şöyle açıklamaktadır.

*Bilinç yükseltme, kişilerin bireysel yaşam koşulları ve toplumsal konumlarına yönelik kişisel bilinçlenmelerini- topluluklar söz konusu ise, toplulukları etkileyen şartlara ilişkin toplumsal bilinçlenmeyi; bu iki düzeyin, bireysel ve toplumsal, birbirini nasıl etkilediği, beslediği ve kesiştiklerini anlamayı; iktidar ilişkilerinin kültürel, siyasi, toplumsal ve ekonomik şartları nasıl belirlediğine yönelik bir farkındalık geliştirmeyi ve böylelikle bu düşünceler üzerinden bu etkilenimlere müdahalede bulunabilmeyi sağlayacak taktik ve stratejiler geliştirmeyi; ve tarihin özneli ve dünya vatandaşları olarak kendini görüp, kabullenip bilerek bireysel ve toplumsal sorumlulukları kabul etmeyi hedefleyen bir süreçtir.*¹⁵ (Sadan, 1997: 88).

Bilinç yükseltme, eğitimin ilk adımınıdır. Kişiler ve aracılığıyla topluluklar, böylelikle bilgiye erişim için hazır bulunuşluklarını artıracaklardır. Eğitimin Temelli kitabında¹⁶, bilginin düzeyleri de farkındalık ile başlamakta ve ortaya yeni bir yargı koymakla tamamlanmaktadır:

- 1- Farkındalık: Hatırlamak, tanımak, varlığının farkında olmak,
- 2- Anlamak: Bir şekilden diğerine dönüştürmek,
- 3- Uygulamak: Bilgiyi yeni bir durumda uygulamak veya kullanmak,
- 4- Analiz: Bir durumu incelemek ve parçalara ayırmak,
- 5- Sentez: Bilgiyi farklı bir şekilde yeniden bir araya getirmek,
- 6- Değerlendirme: Açık bir kriter üzerinden yargıda bulunmak, (Klatt (1999) ile Krathwol, Bloom ve Masia (1964) 'ten uyarlanmıştır.)

Eğitimin kişisel ve toplumsal boyutlarını, bu boyutları ortaya çıkaran ve çerçeveleyen bütün tartışmaları birlikte düşünebilmek için, aşağıdaki çerçeve çalışma destekleyici olabilir. Bu bölümün bir özeti olarak sunulan çerçeve çalışmada, bireysel olarak güçlendirilenin ve bireyin içinde bulunduğu topluluk/sınıfın “adı” ne olursa-olsun, benzer süreçlerle karşı karşıya kalabilmektedir.

Çerçeve Çalışma-2: Öznel-Kolektif Güçlenme Süreçleri

¹⁴ Sadan, Empowerment: Definitions and Meanings. *Empowerment and Community Planning*, syf: 80

¹⁵ Sadan, E. a.g.e. syf:88

¹⁶ Eğitimin Temelleri Eğitim Kılavuzu, Bilgi Üniversitesi, syf: 52

2.3. Alternatif Eğitim Yaklaşımları ve Örnekleri

Summerhill Okulu: 1921 yılında A.S. Neill tarafından uluslararası bir ağın parçası olarak kurulmuştur. Ancak, bu çalışmaya konu olan orijinal Summerhill Okulu 1927 yılında, yine A.S. Neill tarafından bağımsız olarak kurulan okuldur. Neill, çocukların doğasında iyilik olduğunu ve çocukların özgür bir şekilde eğitim almalarını önermektedir. Bunun için, yetişkinlere çocuklara karşı sabır ve güven öğütlemektedir. Çalışmalarda oyunu ön plana koyar ve çocukların gelişimleri için istedikleri kadar zamanın onlara tanınmasının önemini vurgulamaktadır.

Okulun 4 ana amacı şöyledir:

1. *Çocuğa coşkusal gelişiminde özgürlük tanımak;*
2. *Çocuklara kendi hayatlarını yasayabilmeleri için yetki vermek;*
3. *Çocuklara doğal anlamda gelişebilmeleri için zaman tanımak;*
4. *Yetişkinlerden gelen korku ve zorlamaları ortadan kaldırarak mutlu bir çocukluk geçirmelerini sağlamak biçiminde sıralanabilir. (Readhead, 2008; 155)¹⁷*

Okulda ayrıca özyönetim vardır. Çocuklar ve yetişkinler bütün kararları birlikte alırlar. Çocuklar sadece, okulun idari işlerinden yakıt, personel maaşları vb. sorumlu değildirler. Bunun nedeni de şöyle açıklanmaktadır: “çocuklar kendilerini ilgilendirmeyen veya meşakkatli işlerde herhangi bir sorumluluk almazlar”. Okuldaki karar alma süreçlerinde, çocukların ve yetişkinlerin eşit oy hakkı bulunmaktadır ve eleştiri herkesin herkese yönetebileceği bir hak olarak tanımlanmıştır. Ayrıca öğrenciler, dersi ilgi çekici bulmazsa dışarıya çıkabilir ve bunu bir protesto olarak da yapabilir.

Öğrenen Şehir: Udaipur

Öğrenen şehir kavramı, dünyanın birçok yerinde teknolojisinin gelişmesi ile teknoloji tabanlı olarak şehirlerin öğrenme alanlarının artırılması olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak öğrenen şehirlerden biri olan Udaipur, bir noktada diğerlerinden ayrılıyor. Udaipur’da teknoloji tabanlı bir öğrenmeden öte, yaklaşımsal bir dönüşüm gerçekleştirmektedir. Hindistan’da Shikshantar Enstitüsü¹⁸ tarafından hayata geçirilen proje, *swaraj* kavramı üzerine kurulmuştur. Gandhi tarafından “iç kural” olarak tanımlanan bu kelime özünde “kendi kendini yönetme” anlamına gelmektedir. Udaipur Öğrenen Şehir yaklaşımı, 4 temel ilke üzerine kurulmaktadır:

- *“Udaipur yereline özgü Swaraj pratiğini ve vizyonunu geliştirmek,*
- *Herkesin kendine özgü potansiyeline ve yeteneğine yer vermek,*
- *Birbirine kuvvetli bağlarla bağlı topluluklar oluşturma,*
- *Adil olmayan gayri canlı kurum, tutum, yapı ve projelerle mücadele etmek”.*¹⁹

¹⁷ Baykal, Samet Nevzat, Yetişkin Eğitiminde Radikal Bir Deneyim: Seçilmiş Örnekler Üzerinden Latin Amerika’da Halkın Eğitimi, syf: 21-22

¹⁸ Shikshantar Enstitüsü ve model hakkında daha çok bilgi için: <http://www.shikshantar.org/> (Erişim Tarihi: 13.07.2019)

¹⁹ Kenti Terk Edemeyenler İçin Bir Rehber: Öğrenen Şehir Udaipur, <https://yesilgazete.org/blog/2015/03/14/kenti-terk-edemeyenler-icin-bir-rehber-ogrenen-kent-udaipur-miraz-rusipi/> (Erişim Tarihi: 10.07.2019)

Udaipur Öğrenen Şehri, şehrin bütününün bir öğrenme merkezi haline getirilmesi yoluyla hayata geçiriliyor. Okullar, kamu kurumları, bahçeler, parklar, sokaklar, kültür merkezleri, kütüphaneler kişilerin kendi iradeleriyle oluşturdukları öğrenme kurgularıyla çerçevesini alıyor. Kişilerin birbirlerinden öğrenmelerine yönelik alanlar yaratılırken, bütün çevrelerden kişiler buralarda eşit bir şekilde katılabilirler diye de bir emek harcıyor. Bu yaklaşımın önemli bir parçası da oluşturulan bu ekosistemin, ekolojik duyarlılığa sahip olması olarak öne çıkıyor. Şehir hayatında doğanın yeniden tanımlanması fikri, “öze dönüş”²⁰ odağında birçok farklı etkinlik, atölye ve uygulamanın hayata geçirilmesiyle yaygınlaştırılıyor.

Udaipur Öğrenen Şehir’de dezavantajlı gruplar başta olmak üzere, toplumdaki bütün kişi ve grupların eşit ve adil bir şekilde güçlendirilmeleri hedefleniyor. Buradan hareketle de kişilerde var olan bilgi ve değerlerin paylaşılmasının önü açılıyor. Bu yolla bireylerin özgürlüğü, güçlenmesi ve adil bir yaşamın parçası olması ve sonrasında da toplulukların güçlenmesine ve bu yolla özgürleşmesine katkı sağlanması hedefleniyor.²¹

Samed Behrengi ve Köy Çocuklarının Eğitimi

Küçük Kara Balık kitabıyla tanınan Samed Behrengi, bir yazar olmasının yanında genç yaşta öğretmenlik yapmaya da başlayan bir eğitim bilimcidir. Yoksullukla mücadele eden bir ailenin çocuğu olarak çocukluk ve gençlik dönemini geçiren Behrengi, köy çocuklarının eğitimine katkıda bulunmak için iki yıllık öğretmen yetiştiren bir liseden mezun olduktan sonra köy okullarında öğretmenlik yapmaya başlamıştır.

Köy okulunun duvarlarına, herkesin okumasını sağlamak için gazeteler oluşturan Behrengi, köy yaşamı ile kent yaşamı arasındaki farklılıklara rağmen çocuklara neden “kentlilere özel olan” eğitimin verildiğine kafa yormuştur. Köy eğitiminin özelleşmesi ve güçlenmesi için, liseden sonra devam ettiği üniversitelerden mezun olduktan sonra da tekrardan ücra köşelerdeki köylerde öğretmenlik yapmaya devam etmiştir. Öğretmenlik yaptığı yerlerde, çocukların fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarına önem vermiş, eğitim yaklaşımını yerelin dil ve kültürüyle harmanlamış, çocuklar için şehirlerden kitaplar taşıyarak kütüphaneler kurmuştur. Behrengi, bir anlatısında neden köy okullarında öğretmenlik yaptığını ve nasıl bir eğitim anlayışı olduğunu şöyle ifade etmiştir:

“Daneshsara”dan (Öğretmen Lisesi) mezun olur olmaz; ekonomik olarak yoksul böyle bir yer için lisede öğrendiklerimin hepsinin tamamen faydasız olduğunu öğrendiğim ücra bir köye gönderildim. Yöntemleri ve materyalleri unutmamalı ve hepsini bir kenara bırakmalıydım. Ve keşfettim ki; köyde faydalı bir öğretmen olmak için kendi tekniklerimi ve oyunlarımı bulmalı ve geliştirmeliydim (Behrengi’den aktaran Fereshteh, 1993).”²²

Behrengi’nin asıl amacı, eğitim politikalarını etkilemektir. Bir yandan köylerde öğretmenlik yaparken, bir yandan da eğitimin aksayan yönleriyle ilgili araştırmalar yapmış, yazılar yazmış ve modeller önermiştir. Yazılarını takma isimlerle dönemin gazete ve dergilerinde yayımlamıştır. Eserlerinde de bütün önerilerini ve dünya görüşünü işlediği motiflerle (fakir ve zengin, köy ve kent, cahil ve eğitilmiş) karşılaştırmalı olarak sunmuştur.²³ Behrengi’nin

²⁰ Swaraj’ın anlamlarından biri olarak da karşımıza çıkmaktadır.

²¹ Hern, M., Alternatif Eğitim: Hayatımızın Okulsuzlaştırılması, 2008, syf: 141

²² Baykal, Samet Nevzat, Yetişkin Eğitiminde Radikal Bir Deneyim: Seçilmiş Örnekler Üzerinden Latin Amerika’da Halkın Eğitimi, syf: 35

²³ Ertan Gamze, G., Samed-i Behrengi’nin Hikayeciliği ve İran Edebiyatındaki Yeri, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Derneği, 2011, syf: 165-169

hikayelerindeki eğitsel mesajların incelendiği bir çalışmada²⁴ yazarlar, Behrengi'nin eserleri ile ilgili şu notu paylaşmışlardır: “Yazar, bu aşamalarla oluşturduğu hikâyelerle çocukların içinde yaşadıkları dünyayı sorgulayıp bilinçlenmelerini, karşılaşacakları sorunlarla mücadele etmelerini ve sonuç olarak da özgür birer birey olarak yaşamalarını amaçlamaktadır.” Behrengi, özellikle İran Azerilerinin ana dillerinde eğitim almaları konusundaki savunu hareketinin de sembol isimlerinden biri olarak anılmaktadır. Eğitimde yerelliğe, dile, kültüre ve biricikliğe vurgu yapmış ve var olan eğitim sistemlerini merkezîyetçi ve hegemonik bulmuştur ve eğitimi hegemonya ile mücadele aracı olarak kullanmıştır.

Örneklere baktığımızda, mevcut dünya düzenindeki bir eşitsizliği ortadan kaldırmaya odaklandıkları ve güce sahip olunmasına katkı sağlayan “oyun kağıtlarının” tekrardan ve adil bir şekilde dağıtılması mücadelesi olduğunu söylemek mümkündür. Dünyada alternatif eğitimle ilgili birçok farklı örnek bulunmaktadır. Herkes için eğitimi mümkün kılmaya çalışan *Venezuela'daki Bolivarcı Ev ve Bolivarcı Halkalar*, *Brezilya'daki Yurttaş Okulları* ve literatür taramasında karşımıza çıkabilecek diğer örnekler, bir insan hakları ve özgürlük mücadelesi olarak, bireylerin ve aracılığıyla dezavantajlı sınıfların/grupların eğitim yoluyla güçlenmesini ortaya koymaktadır.

Türkiye’de de alternatif eğitim yaklaşımlarına baktığımızda öncelikle aklımıza Köy Enstitüleri gelmektedir. Çalışmada, Köy Enstitüleri ile birlikte iki farklı güncel model/girişim de paylaşılacaktır: Bunlar Başka Bir Okul Mümkün İnisyatifi ve Alternatif Eğitim Ağı olacaktır.

Köy Enstitüleri

Bu topraklarda alternatif eğitim ve özgürleştirici eğitim üzerine düşünüldüğünde ilk akla gelen örneklerden biri Köy Enstitüleridir. Köy Enstitüleri incelenirken mutlaka bu yaklaşımın ortaya koyan en önemli öznelerden biri olan İsmail Hakkı Tonguç’un da pedagojik yaklaşımının üzerinde durmak da önemli olacaktır. Tonguç ile ilgili yazılan birçok araştırmada, Tonguç’un Köy Enstitülerinin kuruluşuna kadarki süreçte özellikle köy eğitimi ile ilgili çalışmaları olduğuna vurgu yapılmıştır.²⁵ Dolayısıyla Tonguç’un, yıllar boyunca köy hayatı, köy eğitimi ve köydeki insanların güçlendirilmesi ile ilgili üzerine düşündüğü her şeyi Köy Enstitüleri sistemi ile hayata geçirmeyi hedeflediği söylenebilir.

Köy Enstitülerinin temel amacı, o dönemlerde köylerde %90'lara varan okuma yazma bilmeme ve bunun getirdiği diğer bilgisizliklerle mücadele etmek, eğitim aracılığıyla köylülerin sosyal ve ekonomik olarak güçlendirilmesi ve köy alanlarını canlandırmak olarak açıklanabilir. Bu enstitüler, köylerden öğrencilerin alınıp birçok konuda güçlendirilmiş öğretmenler olarak tekrardan köylere dönmeleri ve başta çocuklar olmak üzere bütün köyün “canlandırılmasında” önemli rol oynamaları planlanmaktaydı. Enstitülerde formel, formel olmayan ve enformel eğitim yaklaşımları iç içe yürütülmekteydi. Öğrenciler hem eğitim formasyonu almakta hem de birçok toplumsal konu ile ilgili güçlendirilmekteydi. Tarih, tarım, elişleri, güzel sanatlar, yurttaşlık bilinci, Atatürk ilkeleri, dünya klasikleri, edebiyat, müzik, tiyatro vb. birçok farklı alanda güçlendirilen öğretmen adayları hem iyi bir öğretmen olmak hem de köyden gelen ve

²⁴ Akçay, S. ve Baş, B., Samed Behrengi'nin hikâyelerindeki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma, *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(3), 2015, syf: 77-90.

²⁵ Köyde Eğitim (1938), El İşleri Rehberi (1927), Maarif Almanacağı (1928), Mürebbinin Ruhu ve Muallim Yetiştirme Meselesi (1931), İlk, Orta ve Muallim Mekteplerinde Resim, Elişleri ve Sanat Terbiyesi (1932), İş ve Meslek Terbiyesi (1933), Kerschensteiner (1933), Almanya Maarifi (1934). (Aktaran: Özsoy, S., Türkiye’den bir eğitim ütopyacısı: İsmail Hakkı Tonguç, *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, syf:114.

köyü güçlendirme konusunda özverili, çalışan ve idealist gençler²⁶ olarak güçlendiriliyorlardı. ²⁷ 1940'lı yıllarda uygulanmaya başlayan Köy Enstitüleri, geçmiş yıllarda uygulanan Köy Öğretmen Kursları ve Köy Öğretmen Okulları deneyimlerinden de yola çıkılarak hazırlanmıştır. Ancak, ilgili kursların/okulların devamı niteliğinde değildir. Tonguç bir yazısında²⁸ Köy Enstitüleri'nin bu kurs ve okulların devamı olmadığını, farklı bir karakteri olduğunu ve eğitim-öğretim-öğretmen yetiştirme dışında köylünün çok yönlü güçlendirilmesini²⁹ odağına aldığını belirtmiştir.

Köy Enstitülerinden yetişen öğretmenler, gittikleri köylerde köyün ihtiyaçları bağlamında harekete geçmişlerdir. Eğitimden tarıma, toplum sağlığından toplumsal cinsiyet eşitliğine, edebiyattan görsel sanatlara kadar birçok çalışma alanıyla ilgili köy halkının çok yönlü güçlendirilmesine katkı sağlamıştır. Köy Enstitülerinde yetişen öğretmenlerin, her şeyden önce köylerdeki insanların “özne” olarak, ülkedeki bütün insanlar kadar “değerli” olduklarını hissettirmek, hak ettiklerine ulaşmaları için destek olmak ve demokratik bir ülke ideasının güçlendirilmesi ile ilgili de temel rolleri olduğunu söylemek de mümkündür.

Tonguç, yetiştirilmesi gereken insanları ve köy enstitülerinin bu konudaki rollerini şöyle açıklar:

“Tabiatı ve mukadderatı yenebilen... Hayata imkânlar yaratabilen... Cemiyete lüzumlu, kendi kendini idareye muktedir, meslekî hayatta muvaffakiyetle tutunabilecek... Yaşayış, dil, hayat telakkisi ve zihniyet bakımlarından köylüden ve halktan kopmamış... Ne ezen ne de ezilen... Ne sömüren ne de sömürülen... Elimde olsaydı tüm dünya okullarına insanın insanı sömürmemesi diye bir ders koyardım...”³⁰

İsmail Hakkı Tonguç'un pedagojik yaklaşımı ve Köy Enstitülerinin başarıları, bu çalışmada yer alan dünyadaki örneklerle ve bu çalışmada yararlanılan birçok teorisyenin de odaklandığı bireysel güçlenme aracılığıyla toplumsal güçlenmenin sınıflar arasındaki eşitsizliği azaltması ve bireylerin/toplumların güçlendirilmesi ile karşılaştırıldığında mikro bir uygulama gibi gözükmektedir.

Köy Enstitüleri dışında, günümüzde bazı alternatif girişimler/yaklaşımlar geliştirilmeye çalışılmışsa dahi, bu örneklerle bu çalışmada yer verebilecek yeterlilikte bilgi ve veriye ulaşmak mümkün olmamıştır.

²⁶ Gençlerin buradaki güçlendirilmelerinde kullanılan kelimeler Cumhuriyet döneminde inşa edilen ulus-kimlik özelliklerinden olan “modern ve genç” olma ile doğrudan ilişkili olarak düşünülebilir. Zira Tonguç da birçok anlatısında Cumhuriyetin yapması gerekliliklerle bu yaklaşımı ve Cumhuriyetin aslında “ezen ezilenin olmaması, sömürülen sınıfların olmaması” demek olduğunu özellikle vurgulamaktadır.

²⁷ Kartal, S., Toplum Kalkınmasında Farklı Bir Eğitim Kurumu: Köy Enstitüleri, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2008, syf: 115-117

²⁸ Tonguç, I. H., Canlandırılacak Köy, 1947 (Aktaran: Özsoy, S Türkiye'den bir eğitim ütopyacısı: İsmail Hakkı Tonguç, Eğitim Bilim Toplum Dergisi, syf:113)

²⁹ Yine aynı eserin 85. sayfasında, bu bir “kalkınma” olarak değil, içten bir canlanma/güçlenme/bilinçlenme olarak aktarmaktadır. Şöyle ifade etmektedir: “...Köy meselesi bazılarının zannettikleri gibi, mihaniki surette ‘köy kalkınması’ değil, manalı ve şuurlu bir şekilde “köyün içten canlandırılması”dır. Köylü insanı öylesine canlandırmalı ve bilinçlendirmeli ki, onu hiçbir güç yalnız kendi hesabına ve insafsızca sömüremesin, köyde oturanlara köle ve uşak muamelesi yapmasın, köylüler bilinçsiz ve bedava çalışan birer iş hayvanı haline gelemesinler... Köy sorunu köyde eğitim problemleri de içinde olmak üzere bu demektir...”

³⁰ Aktaran: Kartal, S., Toplum Kalkınmasında Farklı Bir Eğitim Kurumu: Köy Enstitüleri, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2008, syf: 119

3. Ezilen Bir Kimlik: Genç

Önemli bir gelecek güvencesi olarak tanımlanan, iktidar gücünün sürdürülebilirliğinin öznesi olma potansiyeli olan ancak “zamanı gelmeden” önce nesneleştirilen kimliklerden biri de eğitimle şekillendirilmeye çalışan genç kimliğidir. Gençler, çocukluk ve yetişkinlik arasında bir geçiş önemi olarak konumlandırılmakta ve hak sahibi bir kimlik olarak görülmemektedir.

İktidarlar -mikro ölçekte yetişkinler, makro ölçekte güç sahipleri- gençlerin güçlendirilmesine özel önem vermektedir. Gençlerin “fiziksel olarak” enerji sahibi olmaları hem de “bugüne kadar yaratılmış kurgulardan daha iyisi” olabilecek olmaları, bu grup üzerine yatırım yapmayı cazip hale getirmektedir.

Gençlerin güçlendirilmesi, kurguların devamı için temel şartlardan biridir. Gençler, bu geçiş dönemlerinde kurgunun ihtiyacı olacak şekilde şekillendirilecek ve göreve hazır hale getirilecektir. Bu bağlamda gençler arasından, yine iktidarların belirlediği çerçevede en çok katkı sağlayacaklar gençler seçilmekte ve güçlendirilmektedir. Dışarıda kalan gençler yani seçilmeme kriterlerinden dolayı ezilen gençler için ise, dengede tutma ve umut verme politikasının izlenmesi, seçeneklerin artırılması bakımından önemlidir. Bu politika, ezilenlerin her birinin gündeminde, günün birinde “seçilen” olma ihtimalinin olduğunu farklı şekillerde tutmaktadır.

Gençlerin de birden çok kimlikleri vardır. Birçok farklı mücadele arasında gençler, egemen olan kimliğe daha fazla bürünmektedirler. Türkiye tarihinde de gençlerin, tam da iktidarların belirlediği gibi geçiş döneminden sonra “genç kimliği” ile vedalaştıkları söylenebilir. Genç kimliği, iktidarlar için sürekli kontrol altında tutulması gereken ve asıl olan tehlike olabilmektedir. Dolayısıyla, gençlerin de titizlikle kurgulanmış bir terbiye sürecine girmeleri, iktidarların varlıkları için kritiktir. Bu bağlamda, gençlik çalışmaları günümüzde iktidar politikalarında geniş bir yere sahiptir. Bu yer, bazen örtük olarak yorumlanabilmekte bazen de açık bir şekilde ortaya konmaktadır.

Gençler, yetişkinlerin egemen oldukları dünyada ezilen sınıflardan biridir. Gençlerin güçlenmesi, genç kimliğinin de özgürleşmesine katkı sağlayacaktır. Böylelikle yaşadıkları birçok sorunun da çözümünde özne olarak yer alabilecek, daha iyi bir yaşam sürebileceklerdir.

3.1. Gençlerin Mevcut Durumu ve Gençlik Politikalarının Önemi

Dünya üzerinde gençlerle ilgili yapılan araştırmalarda, gençlerin mevcut durumlarına ve ihtiyaçlarına yönelik tespitlere rastlanmaktadır. OECD'nin yaptığı bir araştırmada³¹ üç temel sonuç ortaya konulmuştur:

- 1- *Genç işsizliğinin yüksek olması, bununla birlikte gençlerin çalışma ortamları yetişkinlere göre daha kötüdür. Gençler daha iyi eğitilmiş ancak daha düşük pozisyonlardır.*
- 2- *Gençler, hükümetlere güvenmemektedir. Klasik oy kullanma metotları ilgilerini çekmemekte, farklı katılım yollarına meyillilerdir.*

³¹Ekonomisi Gelişmekte Olan Ülkeler Birliği (OECD), Gençlerin Genel Durumu Raporu, 2018, <http://www.oecd.org/gov/engaging-and-empowering-youth-across-the-oecd.pdf> (Erişim Tarihi: 10.08.2019)

- 3- *Gençler, özellikle kendileriyle ilgili politika yapım süreçlerine katılmamakta ve gençler için üretilen politikalarda fikirleri alınmamaktadır. Küresel krizlerde -artan işsizlik ve iklim değişikliği- konularıyla nasıl mücadele edeceklerini bilememektedirler.*

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı tarafından da belli aralıklarla gençler ile ilgili raporlar yazılmaktadır. Bu raporlardan 2005 yılında yazılan “Bugün Gençler” raporunda³² gençlerle ilgili birçok veri ile yaşadıkları sıkıntıları sıralanmıştır. Yoksulluk, niteliksel eğitime erişememe, istihdam imkanlarının az olması ve kötü çalışma şartları, fiziki ve ruhsal sağlığını koruyamama, uyuşturucu kullanımı, genç suçluluğu, teknolojik araçlara erişimin kısıtlı olması, karar mekanizmalarına katılımlarının önünde engeller olması, gençlerin küreselleşme ile ortaya çıkan fırsatlara erişememe, HIV/AIDS oranlarının artması gibi birçok konuda sorunlar ile karşı karşıya kaldıkları belirtilmektedir.

Türkiye’de de gençler ile ilgili birçok araştırma yapılmaktadır. Gençlik çalışması yürüten Toplum Gönüllüleri Vakfı ve Habitat Derneği tarafından yapılan araştırmalarda³³³⁴ gençlerin temel sorunları, günümüz dünyasına dair algıları ve ihtiyaçlarına odaklanılmıştır. Gençlerin öncelikle tanınma, yetişkinler tarafından “özne” olarak görülmemelerine vurgu yaptıkları, raporların genel sonuçlarından biridir. Çünkü gençler, karar alıcılardan kaynaklı olarak birçok sorun ortaya koymakta ve bu sorunların çözümlerinde yer alamamaktadır. Gençlerin, siyasi temsillerine de, Türkiye’de en büyük karar alma mekanizması olan Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde de genç milletvekili sayısı üzerinden bakmak da önemli olacaktır. TBMM’de 2015 seçimlerinde bütün milletvekillerinin sadece 1,6’sı, yani sadece 9 gencin 25-30 yaş arasında olduğu bilinmektedir. 2015 seçimlerinde, seçilme yaşının 25 ve toplam milletvekili sayısının 550 olduğunu belirtmek gerekir. 2018 seçimlerinde ise, toplam milletvekili sayısı 600’e çıkarılmış ve seçilme yaşı 18’e düşürülmüştür. Böyle bir durumda, genç sayısının artması beklenirken tam tersine gençler, meclisin sadece 1,3’ünü 8 genç ile doldurabilmiştir.

Yine aynı araştırmalarda, gençlerin katılım süreçlerinde söz sahibi olamamalarının yanı sıra eğitim, barınma, sağlık, örgütlenme, toplumsal önyargılar, sosyalleşememe, kültür-sanat-spor etkinliklerine erişim, istihdam, güvenlik, ulaşım, beslenme, maddi imkanların vb. konularda birçok sorun yaşadıklarını belirtilmektedir. Bu sorunlar, Habitat Derneği’nin araştırmasında da odaklandığı gibi, gençlerin iyi olma hallerini doğrudan ve olumsuz etkilemektedir.

Gençlerin mevcut sorunları, gençlerin güçlendirilmesi ve gençlik politikalarının oluşturulmasıyla kalıcı olarak çözülebilir. Gençlik politikalarının oluşturulması sürecinde de en önemli olan konu gençlerin özne olmalarıdır. Güç sahipleri ile karşı karşıya olan gençler hem güçlenmek hem de güç sahiplerine gücü paylaşmaları için baskı yapmak için örgütlenmek durumundadır. Ortaya çıkacak olan politikaların nasıl olması gerektiğine ilişkin olarak, Türkiye’de Gençlik Çalışmaları ve Politikaları kitabında bir çerçeve çizilmiştir:³⁵ Gençlik politikalarının oluşturulması ve süreci; gençlerin özne olduğu, gençlerin gönüllü katılımının

³² Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı, Bugün Gençler, 2005, <https://www.un.org/development/desa/youth/world-youth-report/world-youth-report-2005.html> (Erişim Tarihi: 17.09.2019)

³³ Toplum Gönüllüleri Vakfı, Üniversite Gençliğinin İhtiyaçları Araştırması, 2009

³⁴ Habitat Derneği, Türkiye’de Gençlerin İyi Olma Hali 2, 2019

³⁵ Türkiye’de Gençlik Çalışması ve Politikaları, Bilgi Üniversitesi, 2012, syf: 8-13

önemsendiği, gençlerin ihtiyaçlarına odaklanan, gençleri araçsallaştırmayan, gençliğin geçiş dönemi olarak önemsizleştirilmediği, gençlerin güçlendirildiği, gençlik örgütlenmelerinin öne çıkarıldığı bir yaklaşım tanımlanmaktadır. Bununla birlikte toplumsal cinsiyet, dezavantajlı gençlik grupları, gençlerin heterojen bir grup olması noktalarına ayrıca özel parantezler açılmıştır. Bu çerçeve ile birlikte, gençliğin anaakımlaştırılması ve belirtilen yaklaşımların bütüncül ve bütün alanlarda olması gerekliliği vurgulanmıştır.

3.2. Gençlerin Güçlendirilmesine Odaklanan Bir Alan: Gençlik Çalışmaları

Gençlik Politikalarının oluşturulması için, gençlik çalışmalarının sorunları görünür kılması, gençleri güçlendirmesi ve gençlik konusunda kanıta dayalı bilgi üretmesi önemlidir. Gençlik Çalışmaları, farklı boyutlarda olabilmektedir. Bilgi Üniversitesi tarafından hazırlanan Türkiye’de Gençlik Çalışması ve Politikaları kitabında, gençlik çalışmaları Özne-Özel Sınıflandırma Modeli ile anlatılmaktadır. Bir gençlik çalışmasını tanımlayabilmek için, 3 eksen bulunmaktadır: *çalışmayı düzenleyen, çalışmanın hedef kitlesi ve yapılan çalışmanın içeriği*. Bu üç eksenin yola çıkarak, kitabın yazarlarından Gülesin Nemutlu gençlik çalışmalarına özne-özel isimler vererek tanımlamaya çalışmıştır.³⁶

Çalışmayı Düzenleyen	Çalışmanın Hedef Kitlesi	Yapılan Çalışmanın İçeriği	Çalışmanın Özne-Özel İsmi
Gençler	Diğer	Diğer	Gençlik toplum çalışmaları
Gençler	Diğer	Gençlik	Gençlik katılım çalışmaları
Gençler	Gençler	Diğer	Gençlik paylaşım çalışmaları
Gençler	Gençler	Gençlik	Gençlik iş birliği çalışmaları
Diğer	Gençler	Diğer	Gençliğin güçlendirilmesi
Diğer	Gençler	Gençlik	Gençlik hizmet çalışmaları
Diğer	Diğer	Gençlik	Gençlik hakkında yapılan çalışmalar

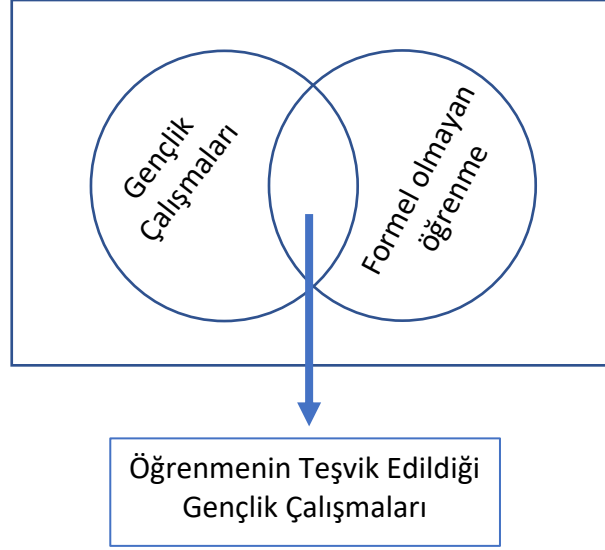
Çerçeve Çalışma-3: Gençlik Çalışması Özne-Özel Sınıflandırma Modeli

“Ne gençlik çalışmasıdır, ne değildir?” tartışmasında, gençlerin güçlenmesine katkısı bulunan bütün çalışmaların gençlik çalışmasının bir parçası olduğunun altını çizmek önemli olacaktır. Bu çalışmalar gençlerin sosyalleşmesi, katılımının artması, örgütlenme ve dayanışma çemberlerinin genişlemesi, farklı açılardan güçlenmeleri, ihtiyaçlarının karşılanması ve yapılacak çalışmalar bağlamında kanıta dayalı veri üretilmesi gibi katkılar sağlamaktadır. Bütün bu katkılar, yukarıda nasıl bir gençlik politikası tartışması yürütürken de belirtildiği üzere, gençlere yönelik/gençlerle ilgili çalışmaların bütün alanlarda ve bütüncül olması gerekliliğinin altını bir kez daha çizmektedir.

³⁶ Türkiye’de Gençlik Çalışması ve Politikaları, Bilgi Üniversitesi , 2012, syf: 91-101

3.3. Gençlik Çalışmaları ve Formel Olmayan Öğrenme

Gençlerin çalışmaları kapsamında, en çok kullanılan eğitim yaklaşımlarından biri formel olmayan öğrenme yaklaşımıdır. Youthpass Rehberi yazarı Mark Taylor,³⁷ “bir sistem olarak eğitim” ve “bir süreç olarak öğrenme” kavramlarını birbirinden ayırmanın önemine dikkat çekmektedir. Buradan hareketle de formel öğrenme, formel olmayan öğrenme ve enformel öğrenme ayrımını ve tanımlamasını yapmaktadır. Gençlik çalışmalarında da böyle bir skalada, formel olmayan öğrenme ve enformel öğrenmenin bir karışımı olarak tasavvur edilebileceğini belirtmiştir.

Formel olmayan öğrenmenin kişisel gelişim, istihdam edilme olasılığı ve aktif yurttaşlığı güçlendirdiği belirtilmektedir. Formel olmayan eğitimin faydaları yanında barındırdığı değerler, gençlik çalışmaları bağlamında değerlendirildiğinde gençlerin güçlenmesi için önemli bir yöntem ve değerler bütünü sunmaktadır.

4. Türkiye’de Bir Güçlenme Alanı Olarak Gençlik Alanındaki Akran Eğitimleri: Toplum Gönüllüleri Vakfı Eğitim Yaklaşımı

Türkiye’de formel olmayan eğitim metotlarını kullanarak, gençlerin güçlenmesine yönelik çalışmalar yapan Toplum Gönüllüleri Vakfı aynı zamanda gençlerin enerjisini toplumsal faydaya dönüştürmek için de çalışmalar yaptığını belirtmektedir. Toplum Gönüllüleri Vakfı, akranların birbirlerinden öğrenmelerine yönelik olarak kurgulanmış öğrenme ortamları³⁸ yaratmaktadır. Toplum Gönüllüleri Vakfı’nın eğitim sistemini incelemek, Türkiye’nin nüfus olarak da ulus-kurgu olarak da önemli bir yer kaplayan gençlerin Türkiye’deki konumuna, bu bağlamda güç ilişkilerine ve güçlenmenin işlevine dair tartışmayı somut bir örnek üzerinden anlama çabasına katkı sağlayacaktır.

Eğitim yaklaşımı, kurumların genellikle ilke ve değerlerinden yola çıkılarak hazırlanır ve bu bağlamda da ilke ve değerlerin yaygınlaştırılması için de bir araçtır. Bu nedenle, eğitim

³⁷ Taylor, M., Gençlik Çalışmaları Kapsamında Formel Olmayan Öğrenme, Bilgi Üniversitesi Yayınları, syf: 104-114

³⁸ Eğitimin tanımı, bazı kaynaklarda “kurgulanmış öğrenme ortamı” olarak geçmektedir.

yaklaşımını incelemeyen önce, bu yaklaşımı geliştiren Toplum Gönüllüleri Vakfının yapısının incelenmesi önemli olacaktır.

Vakfın kurulduğu yıllarda (2002), gençler sivil toplumun çalışmalarında aktif olarak yer almaktadır. Bu dönemde, bir grup genç, çalışmalarını içerisinde yer aldığı vakıflardaki karar alma mekanizmalarına yeteri kadar katılamamaktadır. Bu durum, ülkede de baskın bir şekilde varlığını koruyan “gençlere güvenilmemesi” yaklaşımının sivil toplum kuruluşlarında mikro boyutta benimsenen bir yaklaşımın da sonucudur. Yetişkinlerin, gençleri istedikleri gibi “kullanmaları”, gücü ellerinde bulundurmaları; bu sivil toplum kuruluşlarında ve katıldıkları diğer alanlarda güçlenen gençlerin de kendilerini “özne” olarak var etmeye yönelik mücadelelerinin sonuçlarından biri olarak da Toplum Gönüllüleri Vakfı’nın ortaya çıktığı söylenebilir.

Toplum Gönüllüleri Vakfı, gençler ve gençleri destekleme potansiyeli olan bir grup yetişkin tarafından bütün süreçlerine birlikte karar verilerek kurulmuştur. Gençler, en büyük karar alma mekanizması olan yönetim kuruluna diğer gençlerin oylarıyla seçilmekte ve bir yıl boyunca doğrudan kararlara katılım sağlamaktadırlar. Bununla birlikte, vakfın bütün kurguları gençlerin güçlendirilmesine odaklanmakta ve bu yolla gençlerin diğer toplumsal sınıf/gruplarında ihtiyaçlarına yönelik çözümler üretmeleri hedeflenmektedir. Bu sorunların çözülerek ihtiyaçların karşılanmasıyla birlikte, dezavantajlı olarak tanımlanabilecek toplumsal sınıf/grupların da güçlendirmelerine, daha özgür, eşit, adil ve onurlu bir yaşam sürebilmelerine katkı sağlanabilecektir. Vakıf, bunun için birçok farklı araç kullanmaktadır. Gençleri bireysel olarak güçlendirirken, gençlerin bir araya gelerek örgütlü yapılar oluşturmalarını da sağlamaktadır. Güçlendirme yöntemi olarak, örgütlenmeleri güçlendirmeye odaklanan vakıf, böylelikle kişileri tek tek ve bir arada güçlendirebilmektedir. Öğrenen gençler ve öğrenen örgütler³⁹ olarak da tanımlayabileceğimiz bu yolla, toplumsal barışın inşasına katkıda bulunmak da vakfın vizyonunu oluşturmaktadır. Vakıf bu vizyon çerçevesinde, misyonlarını ve stratejisini de bir takım yöntem ve faaliyetler üzerine inşa etmiştir. Bu yöntem ve faaliyetler şöyle özetlenebilir: gençlerin örgütlenmesine yönelik çalışmalar, örgütler tarafından gerçekleştirilen sosyal sorumluluk etkinlikleri/projeleri/kampanyaları, eğitimler, hareketlilik çalışmaları ve gençlerin birbirlerinden öğrenebilecekleri ulusal buluşmalar.

Vakıf bütün bu konuların yanında, gençlerin bu ortamlarda bulunmalarını kolaylaştırmak için de gençlerin farklı konularda da güçlenmesini göz önünde bulundurmıştır. Bir yandan gençler için farklı fırsatlar da yaratmıştır. Bunlardan en önemlisi, gençlik burslarıdır. Her sene bir komite tarafından, burs için yaratılan kaynaklarla yüzlerce öğrenci ekonomik olarak da desteklenmektedir. Ayrıca gençlerin, yurtdışındaki gönüllülük hizmetlerine erişimi, profesyonel olmak istedikleri alanlar içinde rehberlik ve staj gibi imkanlar da vakfın temel çalışmaları arasında yer almaktadır.

4.1. Gençlerin ve Örgütlenmelerin Güçlenme Süreçleri

Gençler, vakıf çatısı altında formel olmayan ve enformel öğrenme ortamları aracılığıyla güçlendirilmektedir. Formel olmayan öğrenme ortamları; temel eğitim sistemi, tematik güçlendirme eğitimleri ve atölyeler olarak; enformel öğrenme ortamları ise, gençlerin örgütlenmeler oluşturmaları ve güvenli alanlarından çıkarılarak farklı deneyimleri olan gençlerle buluşabildikleri hareketlilik çalışmaları ve büyük buluşmalar olarak kurgulanmıştır.

³⁹ Öğrenen Örgüt kavramı, farklı ihtiyaçları etrafında bir araya gelen kişilerin ortaya koydukları “kurumsal” bir kişinin hafızasını, yapısını ve öğrenmelerle şekillenen yerleşmiş davranış şekillerini ifade etmek için kullanılmıştır.

Ancak bu öğrenmeleri birbirinden ayırtmamak da önemli olacaktır. Çünkü, öğrenme ortamları sadece bir öğrenme türüne odaklanamayacak kadar homojen olabilmektedir. Bir yandan, formel olmayan öğrenme yaklaşımının beslendiği temel kaynaklardan birisi de enformel öğrenmeye konu olan gündelik hayat deneyimleridir.

Vakıf, inorganik olarak kendisine bağlı ve yerelerde kendi içerisinde örgütlü yapılar oluşturmaktadır. Bu süreçte, vakfın teşkilatlanma departmanı⁴⁰, gençlerin örgütlenmesi için mentorluk yapmaktadır. Gençler kendi içlerinde örgüt kültürlerini oluşturmakta, sorumlularını belirlemekte ve kendi yerelerinde görmüş oldukları sorunların çözümüne yönelik kendi hedeflerini koymaktadırlar. Bu hedeflere ulaşmak için de stratejilerini belirlemekte, çözüme katkı sağlayacak aktiviteleri hayata geçirmektedirler. Bu aktivitelerin temel hedefi ise, dezavantajlı grupların güçlendirilmesidir. Gençler bu güçlendirme süreçlerinde hem güçlendiren hem de güçlenen “özneler” olarak çift yönlü bir iletimin tam ortasında yer almaktadır. Gençler bu çalışmalarını gerçekleştirirken, vakıfla birlikte belirledikleri evrensel ilke ve değerlerin ışığında çalışmalarını gerçekleştirirler. Bu ilke ve değerler *farklılıklara saygı, şeffaflık ve hesap verilebilirlik, sosyal girişimcilik, ekip çalışması, yaşam boyu öğrenmenin önemine inanma ve yerel katılım* olarak belirlenmiştir.

4.1.1. Güçlendirmede Kullanılan Araçlar ve Yaklaşımlar⁴¹

Gençlerin örgütlenmesi, vakıf tarafından ortaya konulan en temel yöntemlerden biridir. Gençler tek başlarına değil, kendileriyle aynı dertlerden mustarip olan gençler ile ortak noktada bir araya gelirler. Gençler, önce sorun olarak gördükleri şeyleri birbirleriyle paylaşıyor ve bu sorunu ortadan kaldırmak için çözümler üretirler. Bir çözüm üretirken araç olarak kullandıkları etkinlik/faaliyetlerin de bütün sorumluluklarını üstlenirler. Bir faaliyette ihtiyaç duyulacak bütün kaynakları yerel katılım ilkesinden hareketle, kendi yerellerinden temin etmeye çalışırlar. Bu süreç, gençlerin problem çözme, girişimcilik, ağ oluşturma, kişisel gelişim gibi birçok açıdan güçlenmelerini sağlar. Gençler aynı zamanda bu adımlarda birlikte hareket ettikleri için birbirlerinden de öğrenir, birbirlerine her çalışma sonucunda geribildirim verirler. Karşılıklı güçlenme, enformel öğrenme olarak gerçekleşmektedir.

Eğitimler, gençlerin yaptıkları çalışmaların nedenselliğine dair güçlendirildikleri ve çalışma süreçlerinde ihtiyaç duyabilecekleri bilgi-beceri ve yaklaşım tabanlı bir kapasite geliştirme süreci olarak kurgulanmaktadır. Temel Eğitim sistemi, vakıf oryantasyonu ile başlamaktadır. Vakıf oryantasyonu, vakfın varoluş sebebinin gençler ile tartışılması bakımından ilk adım olarak görülebilir. Burada gençler, Türkiye’de ve dünyada gençlerin durumu ve konumu ile birlikte yaşanan coğrafyanın durumu ve ihtiyaçlarını tartışmakta, Toplum Gönüllüsü bir genç olarak bu çözümlere katılım sağlamak isteyip-istemediğine karar verdiği alandır. Daha ilk adımdan, gençlerin kendi iradeleriyle ve konunun nedenselliğinin ortaya konulması ile birlikte kararın kendilerinde olması bakımından önemli bir yaklaşım olarak görülmektedir. Vakıf ile çalışmalara devam etmek isteyen örgütlü gençler için sivil toplum ve gönüllülük, proje geliştirme teknikleri, ekip çalışması ve iletişim eğitimleri gerçekleştirilmektedir.

⁴⁰ Sonraki yıllarda Saha ve Eğitim Departmanı olarak ayrılarak da çalışmıştır.

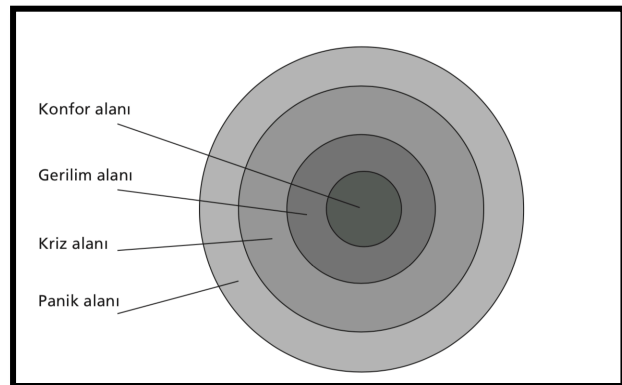
⁴¹ Bu kısım, yazarın ilgili vakıftaki deneyimleri ile harmanlanmıştır. Daha çok bilgiye şu sayfadan ulaşılabilir: <https://www.tog.org.tr/biz-kimiz/faaliyet-raporlari/> (Erişim Tarihi: 10.07.2019)

Eğitimler, akran eğitim yaklaşımı ile gerçekleştirilmektedir. Örgütlenmelerde gönüllülük yapan gençler, eğitmen eğitimleri aracılığıyla akran eğitmenler olarak güçlendirilmekte ve diğer örgütlenmelerin eğitimlerinde yer almaktadır. Eğitmen eğitimlerinde, gençler hem kavramsal olarak hem de eğitmenlik becerileriyle güçlendirilmektedir. Eğitmen eğitimlerinden sonra gençler, örgütlenme eğitimlerini gerçekleştirmek ve benzer deneyimler yaşayan gençlerin hem formel olmayan eğitim metotlarıyla hem de birbirlerinden öğrenmeleri için alanlar yaratılmaktadır. Eğitmenler için, zaman zaman deneyimleri üzerine de konuşarak kapasitelerini artırmak için tazeleme eğitimleri/toplantıları da gerçekleştirilmektedir.

Eğitimler, temel eğitimlerin dışında tematik olarak da düzenlenebilmektedir. Bu eğitimler, gençlerin ihtiyaçları odağında ve saha çalışmalarından ortaya çıkan sonuçlara referansla kurgulanmakta ve yine aynı yaklaşımla gerçekleştirilmektedir. Öne çıkan tematik eğitimler bazıları şunlardır: *İnsan Hakları Eğitimleri, Gençlik ve Sosyal Hakları Eğitimleri, Sağlık Okuryazarlığı Eğitimleri, Üreme Sağlığı Eğitimleri, Ekolojik Okuryazarlık Eğitimleri, Toplumsal Cinsiyet Eğitimleri.*

Vakıf, eğitimler aracılığıyla güçlenme araçlarını kurgularken, ihtiyaç bazlı güçlendirme araçları da üretmiştir. Homofobinin artış gösterdiği dönemlerde *Homofobi ile Mücadele Eğitimleri*; örgütsel sıkıntıların ortaya çıktığı dönemlerde *Örgüt Yönetimi Eğitimleri*, faaliyet çeşitliliğini artırmak için *1001 Proje Günleri*; çocuklarla çalışılan faaliyetlerin artmasından kaynaklı olarak da *Gençler İçin Çocuklarla Çalışma Videosu* ve *Çocuklarla Hak Temelli Çalışma Eğitimleri* gibi araçlar kurgulanmıştır. Bunlar dışında, örgütsel bazdaki ihtiyaçlara yönelik olarak da çeşitli *atölye çalışmaları, sergiler, videolar, kampanyalar* gibi araçların da üretildiği görülmektedir. Gençler ve örgütlenmeler, sadece vakıf tarafından üretilen araçlarla da güçlendirilmemektedir. Yine gençlerin ve örgütlenmelerin kendi kararlarıyla, farklı kaynaklardan güçlenmelerine yönelik olarak da vakıf yönlendirici ve destekleyici bir yaklaşımın gelişmesine katkı sağlamıştır.

Toplum Gönüllüleri Vakfında, temel yöntemlerden biri de hareketliliktir. Gençler, buldukları şehirlerden başka şehirlere farklı aktivitelere katılmak için harekete geçerler. Gençlerin bu çalışmalara katılmaları için gerekli olan yol parası, konaklama ve yemek gibi giderleri de vakıf tarafından veya davetli olarak gittikleri şehirdeki gençler tarafından karşılanır. Gençler, kendi güvenli alanlarından ayrılarak, farklı konularda belirli bir süre ile başka bir yaşam alanına katılım sağlarlar. Gençlerin güvenli alanlarından çıkarılması, öğrenmenin artması ile ilgili önemli bir yaklaşımdır. Eğitimin Temelleri kitabında, Katılımcı Alanları bölümünde gençleri rahat/güvenli alanlarından çıkarmanın ama panik alana sokmadan “gergin alanda” tutmanın öğrenmeyi artırdığından bahsetmektedir.⁴²

⁴² Eğitimin Temelleri Eğitim Kılavuzu, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014, syf: 74

Sonuç ve Öneriler

Farklı yaklaşımlarla gerçekleştirilebilecek eğitimlerin ve eğitim kurgularının, yaratma ve güçlendirme aracı olarak, hedef kitlelerini “nesne” ve “özne” olarak tanımladıklarını söylemek mümkündür. Bu çalışmada özellikle, hedef kitlenin kendi ihtiyaçları ve yaşadıkları yerlerdeki ihtiyaçlar bağlamında “özne” olarak güçlendirilmeleri özel – politik alan üzerinden tartışılarak, kişilerin güçlendirilmelerinin sınıfların/toplulukların/toplumların da güçlenmelerine doğrudan katkı sağlayacağı üzerinde durulmuştur. Toplumların kendi içlerinden “kahramanlar”⁴³ çıkarmaları, özgürleşerek daha eşit ve adil bir yaşam sürmeleri için kritiktir. Dolayısıyla eğitimin güçlenme işlevi için dünyada birçok farklı deneyim ve örnek hayata geçirilmiş, bunların bazıları alana katkı sağlarken bazıları da kendi içlerinde patronaj ilişkilerini tekrardan inşa ederek, yine kendi özlerini güçlendirmişlerdir.

Çalışmada odaklanılan ve “özne” olarak ele alınan grup, günümüzdeki Türkiye Gençleridir. Günümüzdeki Türkiye Gençlerini homojen bir grup olarak ele almak zor olsa dahi, yine odaklandığımız güçlenme aracı olarak Toplum Gönüllüleri Vakfı’nın temel ilke ve değerlerinden⁴⁴ yola çıkarak Türkiye Gençleri olarak tanımlamamız kolaylaşabilir. Çünkü vakıf “bütün gençlik gruplarına” yönelik olarak çalıştığını belirtmekte ve “Farklılıklara Saygı” ilkesiyle, herhangi bir gencin herhangi bir farklılığından dolayı dışarıda bırakılmaması için önlemler almaktadır. Tabii ki bu önlemlerin işe yarayıp yaramadığı, üzerine birçok tartışma yürütülebilecek daha derinlikli bir araştırmanın da konusudur aynı zamanda.

Türkiye’de nüfus olarak ve “rol olarak” önemli bir yerde olan ancak politika yapım süreçlerinde ve temsil noktasında çok fazla yer verilmeyen gençler, Toplum Gönüllüleri Vakfı’nın birçok farklı araç ve yöntemiyle güçlendirilmiş ve kendi içlerinde oldukları diğer sınıf/topluluk/toplumların da içlerinde birer rol-model haline gelmişlerdir. Bununla ilgili vakfın yaptığı araştırmalarda⁴⁵ çalışmalara katılan gençlerin güçlenme alanları detaylı olarak paylaşılmıştır.

Bir gençlik sivil toplum kuruluşunun birçok kademesinde öğrenme ortamlarının kurgulanmış olması, gençlerin güçlendirilmesine katkı sağladığı gibi, yapının içerisinde gençler arasında patronaj ilişkilerinin de yeniden kurulması riskini beraberinde getirmektedir. Bu patronaj ilişkilerini hepten reddetmemek ve bu noktadan da “deneyimsel öğrenme” çıkarmak anlamlı olacaktır. Ancak o zaman gücü elinde bulunduran ve gücü elinde bulundurmayanların aynı amaç ve çember içerisinde bu gücü tanımlamaları, gücün etkilerini fark etmeleri ve bu gücü “herkesi güçlendirecek” şekilde nasıl kullanmaları gerektiğine dair birlikte farkındalık deneyimi yaşayabilirler.

Toplum Gönüllüleri Vakfı, ezilen bir kimlik olarak genç kimliğini ve temsilini sağlama konusunda önemli bir örnek olmuştur. Bu örneğin geliştirilmesi, boşluklarının analiz edilmesi ve analizlerin yaygınlaştırılması, Türkiye’de gençlerin güçlendirilmelerine yönelik ve bu yolla gençlerin içinde oldukları “ezilen toplulukların/sınıfların” da güçlendirilmelerine yönelik çalışmalara doğrudan katkı sağlayacaktır.

⁴³ Örneğin, Tonguç da Köy Enstitülerini anlatırken: “Köylü, dönüşümü sağlayacak kahramanları kendi içinden çıkarmaya mahkum” demiştir. (Aktaran: Şimşek, G. ve Mercanoğlu, C., Bir Planlama Örneği Olarak Köy Enstitüleri, 2018, syf: 266)

⁴⁴ Toplum Gönüllüleri Vakfı Hakkında, İlke ve Değerlerimiz, <https://www.tog.org.tr/biz-kimiz/> (Erişim Tarihi: 14.07.2019)

⁴⁵ Vakfın araştırmaları: <https://www.tog.org.tr/biz-kimiz/yayinlar/> (Erişim Tarihi: 14.07.2019)

Kaynakça

Alica, Z., Kadınların Güçlendirilmesinde Okuma Yazma Eğitiminin Kadınların Deneyimlerine Dayalı Olarak İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2015

Akçay, S. ve Baş, B., Samed Behrengi'nin hikâyelerindeki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma, Ana Dili Eğitimi Dergisi, 2015

Aristoteles, Politika, Say Yayınları, 2013

Aruoba, O., de ki işte, Metis Yayınları, 2016

Aydemir, O., Köy Enstitüleri ve Eğitim Felsefesi, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, 2018

Baykal, S., Yetişkin Eğitiminde Radikal Bir Deneyim: Seçilmiş Örnekler Üzerinden Latin Amerika'da Halkın Eğitimi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2010

Demirgen, E., Eski Yunanda Müzik Eğitimi, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Derneği, 2016

Eğitimin Temelleri Eğitim Kılavuzu, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014

Ertan Gamze, G., Samed-i Behrengî'nin Hikayeciliği ve İran Edebiyatındaki Yeri, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2011

Freire, P., Ezilenlerin Pedagojisi, Ayrıntı Yayınları, 2018

Kartal, S., Toplum Kalkınmasında Farklı Bir Eğitim Kurumu: Köy Enstitüleri, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2008

Nemutlu, G., Gençlik Çalışmasında Özne-Özel Sınıflandırma, Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012

Özsoy, S., Türkiye'den bir eğitim ütopyacısı: İsmail Hakkı Tonguç, Eğitim Bilim Toplum Dergisi, 2011

Readhead, Z., Summerhill Okulu, Alternatif Eğitim (Hayatımızın Okulsuzlaştırılması), Kalkedon Yayınları, 2008.

Sadan, E., Empowerment: Definitions and Meanings, Empowerment and Community Planning, Hakibbutz Hameuchad Publishers, 1997

Sağiroğlu, N., Özgürleştirici Eğitim Arayışları: Köy Enstitüleri ve Eleştirel Pedagoji Okulu, Amme İdaresi Dergisi, 2013

Shrewsbury, C., What is Feminist Pedagogy?, Women's Studies Quarterly, 1993

Şimşek, G. ve Mercanoğlu, C., Bir Planlama Örneği Olarak Köy Enstitüleri, 2018

Taylor, M., Gençlik Çalışmaları Kapsamında Formel Olmayan Öğrenme, Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012

Tonguç, I. H., Canlandırılacak Köy, 1947

Türkiye’de Gençlik Çalışması ve Politikaları, Gençler Hakkında, Gençlik İçin, Gençler, Bilgi Üniversitesi Yayınları 2012

VeneKlasen, L. and Miller, V., Power and empowerment. PLA Notes, 2002

VeneKlasen, L. and Miller, V. A New Weave of Power, People & Politics: The Action Guide for Advocacy and Citizen Participation, World Neighbors, Oklahoma City, 2002

Oxaal, Z. ve Baden, S. (1997). Gender and empowerment: definitions, approaches and implications for policy. Brighton: Institute of Development Studies University of Sussex.

Web Sayfaları

Shikshantar Enstitüsü ve model hakkında daha çok bilgi için: <http://www.shikshantar.org/> (Erişim Tarihi: 13.07.2019)

Kenti Terk Edemeyenler İçin Bir Rehber: Öğrenen Şehir Udaipur, <https://yesilgazete.org/blog/2015/03/14/kenti-terk-edemeyenler-icin-bir-rehber-ogrenen-kent-udaipur-miraz-rusipi/> (Erişim Tarihi: 10.07.2019)

Ekonomisi Gelişmekte Olan Ülkeler Birliği (OECD), Gençlerin Genel Durumu Raporu, 2018, <http://www.oecd.org/gov/engaging-and-empowering-youth-across-the-oecd.pdf> (Erişim Tarihi: 10.08.2019)

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı, Bugün Gençler, 2005, <https://www.un.org/development/desa/youth/world-youth-report/world-youth-report-2005.html> (Erişim Tarihi: 17.09.2019)

Toplum Gönüllüleri Vakfı, Üniversite Gençliğinin İhtiyaçları Araştırması, 2009, <https://www.tog.org.tr/wp-content/uploads/2018/12/%C3%9Cniversitelerde-Gen%C3%A7li%C4%9Fin-%C4%B0htiya%C3%A7lar%C4%B1-Ara%C5%9Ft%C4%B1rmas%C4%B1.pdf> (Erişim Tarihi: 10.08.2019)

Habitat Derneği, Türkiye’de Gençlerin İyi Olma Hali 2, 2019, <https://habitatdernegi.org/haber/turkiyede-genclerin-iyi-olma-hali-raporu-2.html/> (Erişim Tarihi: 10.08.2019)

Toplum Gönüllüleri Vakfı Hakkında: <https://www.tog.org.tr/biz-kimiz/faaliyet-raporlari/>